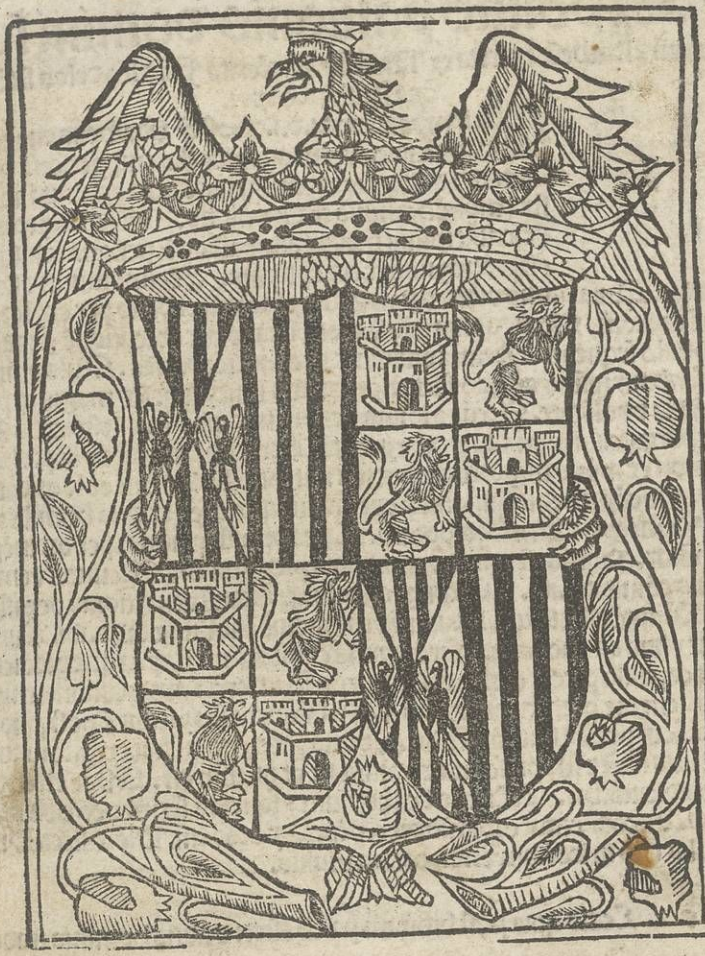

Passio christi simul cum commentarijs nicolai de lyra.

UVA. BHSC. IyR_265_2

Expositio passionis dñi secundū Matheū: excerta ex Nicolao. alicēciato Frācisco delos sctōs.

Ex Matheo. c. xxvj.

In illo tempore dixit. i. d. s. Postq̄ Matheus euangelista in principio sui euangelij declarauit personā mediatoris: z vlterius legem euangelicā a deo datā ad instructionē hominis trangressoris. Hic cōsequenter describit ipsius mediatoris passionē: per quā solutum est precium nostre redēptionis. Et diuiditur in duas partes. Quia primo ostēditur maligna xp̄i comprehēsio per exploratiōnē iudeorū. Secūdo eius iniusta condēnatio per executionē gentilū capitulo sequenti. Prima dividitur in quattuor partes. Quia primo describitur ipsius vēditio facta non ex eius ignorātia: sed magis ex prescientia z volūtate. Secūdo ipsius venditi traditio nō ex displicētia sed ex charitate. ibi prima autē die azimorū. Tertio ipsius traditi cōprehensio: non ex ipsius impotētia sed ex sua mititate. ibi. Adhuc eo loquente. Quarto cōprehensi illusio: non ex eius iniusticia sed ex eius humilitate ibi. Princeps autem sacerdotum. Circa primū quattuor per ordinem ponūtur. Primū est ipsius venditionis prenūciatio. Secundū venditionis cōsultatio. ibi. Tūc congregati sunt. Tertiū venditionis occasio. ibi. Cū autē esset iesus. Quartū venditionis modus z ordo. ibi. Tunc abijt vnus ex duodecim. Circa primū considerandū. q̄ ea que predicta sunt capitulo precedenti predicauit xp̄s feria tercia ante passionem suā et eadem die predixit discipulis suis passionem suaz futurā post duos dies: sicut postea fuit cōpletum. Ex quo patet q̄ non fuit ex ignorantia traditus sed ex sua prescientia z voluntate vt dictum est. Et hoc est ergo quod dicitur hic. Et factū est cū consummasset iesus sermones hos omnes. Qui cōtinentur capitulo precedēti. Dixit eadem. Die scilicet. Discipulis suis in seorsum z non coram multis.

Scitis quia post biduum pascha fiet: z filius hominis tradetur vt crucifigatur.

Pascha fiet. Immolabitur agn⁹ paschalis q̄ debebat immolari vespere ferie quinte a quo incipiebat solēnitas sequētis diei. Et filius hois tradetur. Quia eadē nocte traditus est a iuda iudeis. Vt crucifigatur. Quia vlterius iudei tradiderunt ipsum pilato ad crucifigendum.

Tūc cōgregati sunt p̄incipes sacerdotū z seniores populi in atriū p̄cipis

UVA. BHSC. IyR_265_2

pis sacerdotũq dicebatur cayphas: z ꝯsiliũ fecerũt vt ieſuz dolo teneret z occideret. Dicebát aũt nó i die feſto Neforte tumultꝰ fieret i populo.

Secũda particula ꝑme partis in qua ponitur ipſius vẽditionis conſultatio: q̃ facta eſt feria q̃rta ante paſſionẽ: z tũc ieſus nó venit i bieruſalẽ: ſicut fecerat alijs tribus diebus p̃cedẽtibus: ſed málit in bethania vt daret iudeis locũ tractádi liberius de morte ſua: z hoc eſt quod dicitur hic. Tũc. Joeſt ſequẽti die poſtq̃ dixit ieſus apoſtolis verba p̃miſa Lõregati ſũt p̃cipes ſacerdotũ. Qui cõceperant terga xp̃m rancorez et diũ vt patet ex p̃miſſis. Seniores populi. Jſti erant iudices ordinarij de quibꝰ ſupra dictũ eſt. xv. c. in p̃ncipio. Jn atriuz p̃ncipis sacerdotũq dicebatur cayphas. Jſte eſt q̃primus deberat iudeis cõſiliũ de morte xp̃i: vt habetur ioannis. xj. Et conſiliũ fecerũt vt ieſum dolo teneret z occiderent. Prius enim determinauerát ipſum interficere: ſed conſiliũ querebát de modo faciendi: qualiter poſſent facere occulte z ſine populi ſeditione et hoc eſt quod ſubditur. Dicebát autẽ non in die feſto. Joeſt in ſolẽnitate paſchali imminẽte de proxmo vt viſum eſt. Neforte tumultꝰ fieret in populo. Multi.n. propter ſolẽnitatẽ paſche venerát in bieruſalẽ. Et q̃ aliq̃ reputabát ieſuz eſſe verũ xp̃m. Alij autez ſeducti a ſacerdotibus reputabant eũ magũ: z ideo ſi occideretur durante ſolẽnitate paſchali timebant periculoſam ſeditionẽ populi. Propter quod cõſulebát mortẽ eiꝰ vſq̃ poſt feſtũ differri: tñ iſtud cõſiliũ poſtea mutarũt: q̃ inuenerũt opportunitatẽ eũ capiẽdi per iudá vt dicetur ifra.

Cum aũt eſſet ieſus in bethania: in domo ſymonis leproſi. Acceſſit ad eũ mulier habẽs alabaſtrũ vnguẽti p̃cioſi: z effudit ſuper caput ipſiꝰ re cũbẽtis. Videntes aũt diſcipuli indignati ſũt dicẽtes. Vt q̃ perditio hec? potuit.n. vnguẽtũ iſtud venũdari multo: z dari pauperibꝰ. Sciẽs aũt ieſus ait illis. Quid moleſti eſtis huic mulieri: opꝰ enim bonũ operata eſt in me. Nã ſemper pauperes habebitis vobiſcũ: me aũt nó ſemper habebitis. Mittẽs enim hec vnguẽtũ hoc in corpus meũ ad ſepliẽdũ me fecit. Amen dico vobis vbicũq̃ p̃dicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo: dicetur z q̃ hec fecit in memoriam eius.

UVA. BHSC. IyR_265_2

Tertia particula prime partis. In qua ponitur venditionis xpi occasio Judas enim cupidus motus fuit ad christi venditionē: vt posset recuperare per hoc valorē vnguēti super caput eius effusi. Et hoc est quod dicitur. Cū autē esset eius in bethania. Illud fuit factum sexto die ante passionem xpi. Vt habetur ioannis duodecimo. Sed hic recolitur a matheo: quia fuit occasio venditionis xpi. Vt dictū est iam. In domo symonis leprosi. Iste enim nō erat leprosus: quia iam fuerat curatus a christo: renumerat tamen nomen leprosi sicut Matheus post vocationem ad statū apostolicū adhuc vocabatur publicanus. vt dictus est super ioan. decimo capitulo. Accessit ad eū mulier. Ista fuit maria soror lazari. vt dicitur Joannis duodecimo. Habens alabastrū Joest vasculum factum de alabastro: quod est genus marmoris ea: didi. Quia tale vasculum optime conseruat vnguenta in terra illa. Et hoc est quod dicitur. Vnguenti pretiosi. Joest contentiui vnguenti. Aduertendum tamē quod vnguētū hoc vocatur lachryma fluens de arboribus que est multum pretiosa in terra illa: quia valet ad multa medicinalia. Effudit super caput ipsius. Sicut effunditur aqua roseacea propter refrigerium et odorem. Recumbentis. Joest residentis in mēsa: quia faciebant magnum festum christo et discipulis eius. Et lazarus qui fuit suscitatus ab eo: erat vnus de discumbentibus. sicut habetur ioannis duodecimo. Videntes autem discipuli indignati sunt. Hic ponitur plurale pro singulari ꝑm communem modum loquendi: quia quod vnus de aliqua societate facit: tota societas dicitur facere. Solus enim iudas murmurauit: vt habetur expressius ioānis duodecimo. Vel si forte aliqui murmurauerūt fuerunt ab eo incitati dicentes. Vt quid perditio hec. Putabat enim iudas vnguentū perditū propter hoc quod non habebat apud se premiū. Potuit enim venundari multo. Istud expressius ponitur ioannis duodecimo: vbi dicitur ꝙ poterat vendi pro trecentis denarijs. Et dari pauperibus. Nō dicebat hoc iudas compatiens pauperibus: vt habetur ioannis duodecimo. Sed dolebat quod vnguētum non fuerat sibi traditū vt eius preciū sibi retineret et furaretur. Sciens autem iesus. Cogitationē scilicet malignā iude. Quid molesti estis huic mulieri? Quasi diceret sine causa: Cuius ratio subditur. Opus enim bonū operata est in me: nam semper pauperes habebitis vobiscū. Quasi diceret semper potestis recuperare ad faciendū illis elimosynam. Me autē non semper habebitis. Sed cōtrarium videtur math. vj. vbi dicit discipulis suis. Ecce vobiscum sum vsq; ad cōsummationem seculi. Sed hoc intelligitur de esse cū hominibus per gratiam: et etiam sacramentaliter in sacraméto altaris. Sed istis modis non possunt sibi corporalia obsequia exhiberi. sequitur.

UVA. BHSC. IyR_265_2

Mittens.n.hec vnguentū hoc in corpus meuz ad sepeliēdum me fecit. Quasi diceret in hoc facto prefigurauit sepulturam meā futuram de p pinquo. Vnde Ioannis.xij.dicitur. q̄ precepit partem vnguēti ad sepul turā suā reseruari. Vnde credendū ē q̄ hec mulier hoc fecit edocta spū sancto. sequitur. Amen dico vobis: vbicūqz predicatū fuerit hoc euā gelū in tototo mundo. Hoc est factū huius mulieris pertinens ad euā gelium xpi Dicetur z q̄ hoc fecit in memoriaz eius. Joest ad laudem eius recitabitur tanq̄ factum virtuosum: et hoc patet adimpletum.

t Vnc abijt vnus de duodeciz. qui dicebatur iudas scarioth ad principes sacerdotū: et ait illis. Quid vultis mihi dare: z ego vobis eum tradam. At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et ex inde querebat opportunitatem vt eum traderet.

Quarta particula p̄me partis: in qua describitur vēditionis xpi modus z ordo. Primo quātum ad tempus cū dicitur. Tunc. Joest feria quarta q̄n principes sacerdotū fuerūt cōgregati ad tractāduz de morte xpi vt dictū est. Abijt vnus ex duodeciz. i. ex principalibus xpi discipulis. Qui di. iii. sca. Hoc dicitur ad differentiā alteri⁹ Jude qui fuit fra ter Jacobi minoris. Et notandū q̄ scarioth est nomen ville de qua erat oriundus iudas proditor: propter quod inde cognominabatur. Ad prin cipes sacerdotū. Quos audierat esse congregatos: ad tractandum de morte christi. Quid vultis mihi dare z ego vobis eum tradam. Oc culte scilicet. et sine strepitu. propter quod mutauerunt consilium predi ctum At illi constituerunt ei. Joest ex pacto firmiter promiserūt. Tri ginta argenteos. Nummus valebat decem nummos vsuales: et per consequēs triginta argentei valebant trecentos de nummis vsualibus vt patet manifeste si multiplicentur triginta per decem. Et sic in vēditio ne xpi recuperauit valorē predicti vnguenti. Et ex inde querebat opor tunitatē. Scilicet tēporis z loci. Vt eum traderet scilicet occulte. quod adimpleuit in nocte diei sequentis. vt infra patebit.

p Rima aūt die azimorū accesserūt discipuli ad iesum dicētes, Vbi vis paremus tibi comedere pascha? At iesus dixit. Ite in ciuitatē ad quendā: z dicite ei. Magister dicit: tēpus meū prope est; apud te facio pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut con

UVA. BHSC. IyR_265_2

stituit illis iesus: z parauerunt pascha. Vespere autem facto discumbe

bat cum duodecim discipulis suis.

Secunda particula principalis primi capituli: in qua describitur ipsius xpi venditi traditio. Vbi quattuor tangũtur. Quia primo p̃mittitur paschale conuiuiũ ad proditoris reuocationẽ. Secundo instituitur eucharistie sacramentũ ad fideliũ refectionem. ibi. Cenantibus autẽ. Tertio predicitur discipulorũ scandalũ ad ipsorũ p̃munitionẽ. ibi. Tunc dixit illis. Quarto subiũgitur christi desiderium ad nostrã redẽptionem. ibi. Tũc venit iesus. Dicit ergo s.c. Prima aũt die azimorũ. Ista dies fuit feria. v. que erat vigilia pasche. In qua imolabatur agnus paschalis ad vesperã illius diei: que erat dies. xiij. primi mẽsis. Et tunc tenebãtur esci panibus azimis vsq; ad veperã. vigesime prime diei. eiusdẽ mensis. Vt habetur exodi. xij. Aduertendũ tamẽ est q̃ greci dicũt xp̃s cenasse cũ discipulis suis ante passionẽ suã z tredecima die primi mensis. Ita q̃ anticipauit immolationem agni paschalis per vnã diem. Quia preuidebat se passurũ in crastinum: quando debebat agnus immolari ẽm legem. Hoc aũt probãt ex euangelio ioannis. xviij. Vbi dicitur q̃ iudei ducentes x̃pm ad pilatum non intrauerũt in pretoriũ: vt non cõtaminarentur: sed vt manducarẽt pascha. Ex quo concludũt q̃ eadẽ die passus est: in qua immolabant agnũ paschalem scilicet decima quarta die mensis primi. Et per consequens die tredecima cenauit cum discipulis. Ex quo vlterius concludunt q̃ christus confecit corpus suum in pane fermentato: quia iudei non vescebantur azimis ante vesperam decime quarte diei. Ex quo vlterius in tantaz insaniam prorumpunt q̃ dicunt Matheum Marcum z Lucam falsum scripsisse. quia describunt christuz cenasse cum apostolis prima die azimorum: in qua agnus paschalis immolabatur. Propter quod dicunt vlterius. q̃ Johannes qui scripsit posterior: in hoc correxit eos duodecimo capitulo dicens. Ante diem festum pasche. Vbi consequenter agitur quando lauit pedes discipulorum suorum: z eadem nocte traditus est. Sed ista sunt falsa z erronea. dicere enim q̃ in scriptura canonica sit aliquid falsum: est erroneũ cum s.t tradita a spiritu sancto. Et iterum si concedatur esse falsa in aliquo loco: per consequens non potest habere aliquid firmitatis in alijs locis: vt arguit Augustinus in epistola ad Hieronimum. Item q̃ dicunt christum confecisse fermẽtato: hoc est contra Chrisostomũ qui fuit doctor grecus: qui dicit super Matheuz. apertissime dominus demonstrauit quia a principio circũcisionis sue vsq; ad diem pasche extremum non erat contrarius diuinarum legum. In lege autem precipiebatur q̃ carnes agni paschalis comederẽt cum pãi

UVA. BHSC. IyR_265_2

bus azimis. Ergo in illa cena vltima in qua cōfecit corpus suum erant panes azimi. Et propter hoc bene scribit Matheus qui scribit prima die azimorū. ꝛc. Quod aūt arguit de Joanne qui dicit q̄ iudei nō introie runt pretorium ne impedirentur a manducatione pasche. Dicendum q̄ pascha accipitur non pro agno paschali qui fuerat immolatus nocte precedenti: sed pro azimis panibus quibus vtebantur septem diebus: ad quorum comestionem requirebatur q̄ homo esset mundus. Ad secundum q̄ arguitur de euangelio Joannis decimo. Ante diem festum. ꝛc. Dicendum. est q̄ quindecima die mēsis primi: illa erat dies festiuitatis paschalis. Que tamen festiuitas incipiebat a vespere diei precedentis. Et propter hoc illa eadē die incipiebant comedere azimos panes in vespere. vt patet ex predictis. Ex quo patet q̄ Joannes non contradicit aliis: sed magis conuenit cum eis. Sequitur. Vbi vis paremus tibi comedere pascha? Joest agnum paschalem. Ait ei Jesus dixit: ite in ciuitatem ad quēdam et dicite ei. magister dicit. Matheus hic loquitur generaliter quia christus non expressit illis nomen ad quem debebant ire. Tamen dederat eis signum per quod poterant determinate cognoscere. Secundum q̄ habetur Marci decimoquarto vbi dicitur sic. Occurret vobis homo lagenam aque baiulans sequimini eum: et quocunq; introierit dicite domino domus. ꝛc. Tempus meum. Scilicet patiendi. Prope est apud te facio pascha cum discipulis meis. Quasi diceret: prouide mihi de loco et cibo. Vnde creditur q̄ ille erat discipulus christi occultus tamen. patet etiam q̄ christus ita pauper erat q̄ nec domicilium habebat nec vnde posset cibum paschalē emere. Sequitur. Vespere autem facto. Quia illa erat hora comedendi agnum paschalem. Discumbebat cum duodecim discipulis suis. Ex quo patet q̄ quantum erat in se reuocabat proditorem amore primo: cum esset vnus ex duodecim: et tamē non repulit illū a conuiuio agni paschalis. licet eius proditio non lateret eum.

Et edentibus illis dixit. Amen dico vobis: quia vnus vestrum me traditurus est. Et contristristati valde ceperunt singuli dicere. Numquid ego sum domine. At ipse respondens ait. Qui intingit mecum manum in parapside: hic me tradet. Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de illo.

Hic reuocat proditorē dolore predicendo coram eo passionē suam: que debebat esse discipulis suis materia doloris. Et hoc est quod dicitur.

a iij

UVA. BHSC. IyR_265_2

Amen dico vobis quia vnus vestrū. Joest duodecim discipulorū prin/
cipalium. Me traditurus est. Et contristati valde. ꝛc. Nō solū ꝓpter
motez magistri sui futurā cotristati sunt: sed q; quilibet timebat de sene
cētille qui debebat eū tradere. ꝓpter quod ꝯperūt singuli dicere: nū
quid ego sum domine. Quia quilibet debet sibi timere de peccato futu
ro quātumcūq; sit sanctus. At ipse respōdēs ait: qui intingit mecū ma/
num in parapside: hic me tradet. Per hoc non poterant perpendere
quis esset determinate: quia omnes comedebant in eodem vase in quo
erant carnes agni paschalis posite. Filius quidē hominis vadit ad pas
sionē suam sicut scriptū est de illo. Jsaye. liij. vbi dicitur sic. Tanq̄ ouis
ad occisionez ducetur. ꝛc. Et danielis .ix. Post hebdomodas. lxxij. oc
cidetur christus. Et in pluribus alijs locis similiter habetur.

Ve homini illi per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei si na/
tus non fuisset homo ille.

Hic tercio reuocat proditorem timore: predicēdo ei penam damna/
tiōis sue dicēs. Ve aūt homini illi per quē filius hominis tradetur: bo
num erat ei: si natus non fuisset homo ille. Minus enim malum accipi
tur hic pro bono. minus autem malū est nō esse simpliciter: q̄ esse dam/
natum. Quia ꝛ si non sit minus malum ratione pene adiuncte que non
priuat totum esse creatum: minus tamen est ratione culpe mortalis: q̄
inseparabiliter adheret damnatis. Et ipsa non solum priuat quoddam
esse creatum sicut pena. Sed etiam priuat bonum infinitum. scilicet di/
uinū: propter quod esse miserū miseria culpe mortalis eternaliter. Hoc
est peius q̄ sit non esse simpliciter.

Respondes autem iudas qui tradidit eum dixit. Nunquid ego sum
rabi? Ait illi. tu dixisti.

Hic quarto reuocat proditorem pudore. Quia ille ostendit se suam
proditionem cognoscere. Et hoc est quod dicitur. Respondēs autem
iudas qui tradidit eum dixit: nunquid ego sum rabi? Si enim iudas
alijs de hoc querentibus tacuisset: redidisset se eis suspectum. Ait illi
tu dixisti. Et in hoc delictum suum alijs non publicauit: sed conscien
tie iude significauit se eius delictum scire. Poterat enim per hoc ver/
bum mentem iude sic mouere: quod alios latebrat.

c Enantibus autem eis accepit iesus panem et benedixit: ac

UVA. BHSC. IyR_265_2

fregit. dedítq; discipulis suis z ait. Accipite z comedite hoc est corpus meum. Et accipiens calicem. gratias egit: et dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus noui testamenti: qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Secunda particula secunde partis in qua instituitur eucharistie sacramentum ad dominici passionis recordationez. Et diuiditur in tres partes. quia primo describitur huius sacramenti institutio. Secundo predicatur immortalis vite inchoatio. ibi. dico autez vobis. Tertio pro vtroq; redditur gratiaruz actio. ibi. et hymno dicto. Circa primum ad uertendum: q istud sacramentū sub duplici specie institutum est scilicet panis z vini: quia panis conuertitur in corpus christi: z vinū in sanguinem. Et iste conuersiones fiunt separatim quia christi sanguis fuit separatus a corpore vel a carne in passione. Hoc autē sacramentuz vt dictuz est institutuz est quasi quoddaz memoriale illius passionis: z ideo consecratio carnis z sanguinis fuit sub speciebus distinctis. Considerandū q sub vtraq; specie est totus xps. quia sub specie panis est tātum corpo ex vi cōuersionis vel sacramēti. sanguis autē et anima z diuinitas sunt ibi ex concomitantia naturali et inseparabili. Similiter sub specie vini sanguis tantum est ibi ex vi sacramenti: cetera autez ex concomitantia vt diffusius tractatur quarto sententiarum. Dicit ergo. Cenantibus autem illis. Jdest postq̄ comederant carnes agni paschalis anteq̄ surgeret de cena. Accepit iesus panem. Quia vbi terminatur figura: ibi debet incipere veritas. agnus autem paschalis erat figura huius sacramenti z ideo institutū est post comestionem agni. Et benedixit. In hoc dedit nobis exemplum q ante sumptionem huius sacramenti debet mēs eleuari in deum. Ac fregit dedit discipulis suis. Inter quos erat iudas vt dicunt sancti cōmuniter. Licet hylarius dicat contrariū. Ratio autez quare christus dedit ei corpus suum fuit: quia peccatum eius erat discipulis aliis occultum. z propter hoc in ecclesia obseruatur: q peccatori occulto eucharistia non negatur. Et ait accipite z comedite hoc est corpus meum. Si enim verbum christi est tante virtutis: q fecit de nihilo omnem creaturam: non est mirum si vnam creaturam cōuertat in aliā. Et accipiens calicem. separatim consecrabat sanguinem a corpore ratione predicta. Gratias egit. Eadem ratione sicut in cōsecratione corporis dictū est Sequitur. Hic est san. me. no. testa. Jdest ad cōfirmationē noui testamēti: Quia sicut vetus testamētuz est in sanguine animaliuz

UVA. BHSC. IyR_265_2

immolatorū. vt habetur Exodi. xxiiij. Ita nouū testamētū sanguie christi consecratū est. In quo apparet excellentia noui testamenti respectu veteris. Vt arguit apostolus ad hebreos. ix. Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dicit autem pro multis. Quia sanguis christi pro omnibus effusus fuit quantum ad sufficientiam; quantum autem ad efficatiam non fuit effusus pro omnibus.

o Jco aūt vobis: nō bibā ammodo de hoc genimine vitis vsq

in diem illum cum illud bibā in regno patris mei.

Hic consequenter predicitur eterne vite inchoatio. Quia perceptio huius sacramenti dat vitaz eternā. Sed q̄ dicit saluator Joan. vj. qui manducat meā carnē: & bibit meuz sanguinez habet vitam eternaz. Dicit ergo. Dico aūt vobis: non bibā ammodo. Hoc est ab hora qua instituit hoc sacramentū. De hoc genimine vitis. Hoc est de vino qui generatur in vite. Vsq in diē illum cū illud bibam nouū. Jo est nouo modo. Hoc fuit impletum: quādo post resurrectionez suaz comedit et bibit cū apostolis suis: ad declarationez sue resurrectionis. Vt habetur Luce vltimo. Et tūc bibit nouo modo: quia corpus suū non erat tūc passibile & mortale: sed glorioſuz non indigēs cibo vel potu. Sed soluz comedit ad declarandū veritatē sue resurrectionis vt dictū est. In regno patris mei. Jo est ego tūc existēs in regno patris mei bibam tunc vobiscum modo predicto. Licet enim christus fuerit beatus ex parte anime ab instanti cōceptionis: ex parte tū corporis erat viator: & passibilis ante resurrectiōez suā. Sed cōpleta resurrectiōe fuit beat⁹ in aia & in corpore.

Et hymno dicto exierunt in montem oliueti.

Hic consequenter ponitur pro predictis gratiarū actio. Dicit ergo Et hymno. Jo est cantico diuine laudis. Dicto. Pro sacramēti institutione: et noue vite denunciatione: scilicet in loco vbi ista erant facta. Exierunt in montem oliueti. Hoc est versus montem oliueti. Quia locus ad quem christus exijt in quo fuit captus: erat situs in pede montis oliueti vt dictum est.

t Unc dixit illis ihesus: omnes vos scandalum patiemini in

me in ista nocte. Scriptū est enim percutiam pastorē: & dispergētur oues gregis. Postq̄ autez resurrexero: p̄cedam vos in galileaz.

Tertia particula secunde partis: in qua predicitur discipulorū scāda

UVA. BHSC. IyR_265_2

lū ad eorū p̄munitionē. Et primo p̄dicitur in generali respectu omniū. Secūdo in speciali respectu petri. ibi. Respōdēs aūt. Dicit igitur. Omnes vos scādalū p̄a. Idest ruinā in peccatum. In me. Idest recedētes a me ꝓpter timorē humanū. In ista nocte. Futura enīz cōtingētia p̄dicit eis certitudinaliter et determinato tēpore: vt cognoscāt ip̄m esse deū q̄ potest talia cognoscere ꝓpria virtute. Scriptū est enīz. zacharie. xiij. Percutiā pastō. Idest xp̄z. Et dispergentur oues. i. discipuli ex timore fugiētes. Aduertēdū tn̄ q̄ zacharie. xiij. mutātur verba licet sit eadē sententia. Quia ibi ponitur ꝓpheta ac si propheta loquatur ad d̄nz dicens percute pastorē. tc. Hic aūt ponitur ac si d̄ns loquatur dicēs percutiam pastorē tc. Quia idem est verbū domini et ꝓphete: licet diuersimode. Quia ipsius domini principaliter: et ipsius prophete instrumentaliter. Postq̄ aūt resurr. Hoc addit ad cōsolationē eorū: vt q̄ audita eius morte erant desolati: audita eius futura resurrectione essent aliqualiter cōsolati. Precedā vos in galileā. Nōsolū ꝓmittit eis visionē suā in beatitudine: et in loco multū distāti: sed in regione ꝓpinqua: scilicet in galilea.

Respōdēs aūt petrus ait illi. Et si omnes scādalizati fuerint in te: ego nūq̄ scādalizabor. Ait illi ihesus. Amē dico tibi: quia in hac nocte anteq̄ gallus cātet ter me negabis. Ait illi petrus. Etiam si oportuerit me mori tecum non te negabo. Similiter omnes discipuli dixerunt.

Hic specialiter p̄dicat scandalū petri. Respōdēs aūt petrus. Quia erat ceteris feruentior. Ait illi. Et si omnes scādalizati fuerint in te. tc. In hoc nō mentiebatur: quia sic habebat in mēte. sed p̄sumptuose loquebatur: non considerans debilitatem fragilitatis sue: propter quod gratuus ceteris permissus est cadere. Et iteruz: q̄ futurus erat pastor ecclesie: vt ex suo casu sciret alijs condescēdere. Ait illi ihesus. Amē dico tibi anteq̄ gallus cātet ter me negabis. Mar. xiij. dicitur expressius: anteqū gallus bis vocē dederit: ter me es negaturus. Augusti. in libro de cōcordia euangelistaruz dicit. q̄ tertia negatio petri fuit inchoata etiam ante primum cantum galli: anteq̄ tamen esset consumata: gallus cantauit quia negatio ꝑfm totalitatem suam accepta: habet aliquem tractum temporis: In hoc enim includitur verbum illorum qui dicebant petro tu ex illis es: et argumentum quod adducebant ex loquela eius; tne/gatio petri sequens. Et sic patet. q̄ bene potuit inchoari illa negatio anteq̄ gallus primo cantaret. et post terminari. Matheus ergo Lucas et Joannes. qui dicunt petrum ter negasse christum ante primum

UVA. BHSC. IyR_265_2

gallicantū: loquūtur habēdo respectū ad negatiōis inchoationē. Marcus aūt qui dicit tertiam negationem petri esse post primū gallicantum ante secūdum: loquitur habendo respectū ad negationis consumationē. Ait illi petrus: et si oportuerit me. ꝛc. Petrus ꝛ alij discipuli hoc dicēdo non dixerūt mēdaciū: quia sic cogitabant fore: dixerunt tamen falsum quia contrarium accidit.

¶ Vnnc venit iesus cū illis in villā: que dicitur gethsemani. et dixit discipulis suis. Sedete hic donec vadaz illuc et orem. Et assumpto petro ꝛ duobus filijs zebedei: cepit cōtristari ꝛ mestus esse Tūc ait illis. Tristis ē aia mea vsqz ad mortē sustinete ꝛ vigilate mecū.

Quarta particula secūde partis: in qua ostēditur xpi desiderium ad nostrā redēptionez. quod ostēdit tripliciter xps. Primo anxiādo. secūdo orādo. ibi. Et progressus pusillū. tertio proditori occurrendo. ibi. Ecce appropinqbit. Circa primū aduertendū: q anxietas animi est passio causata ex apprehēsione magni mali de proximo imminētis impossibilis ad euadendū. Christus aūt videbat mortē acerbissimā sibi de proximo imminentē ꝛ nō euasibilē: quia sciebat hoc esse determinatuz a deo patre: a cuius determinatiōe nō poterat declinare cū non posset peccare Jsta tū necessitas libertatē arbitrij nō tollebat: igitur ex tali morte sicim minēte: xps habebat materiā maxie anxietatis. Itē pars sensitiua nō alleuabatur a tali anxietate: ex contēplatiōe diuine essentie: seu prōptitudine volūtatis q erat in superiori parte anime nō fieret influctia i inferiorez vt sic esset ibi dolor partis sensitiue maximus ad nostrā redēptionē. Ex quo ergo est tali anxietate xps non fugiebat: sed magis venit ad locum vbi proditorem venturum sciebat. ostendit desiderium ad nostram redemptionem. Et hoc est quod dicitur hic. Tunc venit iesus cum illis: Joest discipulis suis. In villam que dicitur gethsemani. Illa enim villa erat sita in pede montis oliueti. Et propter hoc dicitur Luce. xxij. q venit in montem oliuarum. In fine etiam illius ville erat quidam ortus cōtēplatiom aptus. Et illuc intrauit iesus: vt dicitur Joānis. xviij. ꝛ ē vltra torrentē cedrō. vt dicitur ibidē q vallis iosaphat est intermedia inter montē oliueti et ciuitatē hierusalē. Torrens aūt cedron currit per medū illius vallis. Et licpatet q euangeliste cōcordant de loco: licet ipm diuersimode nominēt. Et dixit discipulis suis, sedete hic. Hoc dixit octo apostolis: q iudas non erat ibi: ꝛ tres secūduxit. vnde sequitur. Et assumpto petro ꝛ duobus filijs zebedei. Jsti. n. tres erāt magis familiares

UVA. BHSC. IyR_265_2

ipsi xp̄o: ⁊ ad eius secreta magis admittebātur q̄z alij. ratio autē facta ē supra. xvij. ca. Cepit contristari ⁊ mestus esse. Hoc fuit ad ostendendum veritatem humane nature. Et q̄ ista tristitia fuerit maxima subditur. Tristis est anima mea vsq̄z ad mortem. ⁊ potest li vsq̄z accipi dupliciter: vno modo intensiue: quia tantū intensa erat quantum poterat esse: vt visum est. Alio modo extensiue; quia durauit vsq̄z ad horā mortis. Sustinete hic ⁊ vigilate mecum. Tanq̄z amici speciales qui debent in angustijs amicis assistere.

c Et progressus pusillum procidit in faciem suā orans ⁊ dicēs Pater mi: si possibile est transeat a me calix iste: verumtamē nō sicut ego volo. sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos ⁊ inuenit eos dormientes: et dicit petro sic. Non potuistis vna hora vigilare mecum? vigilate ⁊ orate vt non intretis in tētationē. Spiritus quidē promptus est caro autem infirma. Iterum secūdo abijt ⁊ orauit dicēs. Pater mi si non potest hic calix transire nisi bibam illum: fiat voluntas tua. Et venit iterum et inuenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum grauati Et relictis illis: iterum abijt ⁊ orauit tertio eundem sermonem dicens. Tūc venit ad discipulos suos ⁊ dicit illis. Dormite iam ⁊ requiescite.

Hic ostenditur christi desideriuz ad nostrā redēptionē: quia per orationem offerebat spiritum deo patri pro nobis. que quidē oratio ostenditur perfecta; quia solitaria. cum dicitur. Et progressus pusillum. Recedens aliquantulum a predictis tribus apostolis. quia oratio est eleuatio mētis in deū: quod melius fit quādo homo est sequestratus ab alijs Secūdo q̄z humilis: quod notatur cū dicitur procidit in faciē suā. Tertio quia deuota cū dicit. Pater mi. Quarto quia recta: q̄z voluit cōtrarie p̄destinationi diuine quod notatur cū dicitur. Si possibile est trāseat a me calix ⁊c. Sed volūtatē suā supponit volūtati diuine dicēs. Verūtamē nō sicut ego volo: sed sicut tu. Quinto charititaua: q̄z in agonia mortis positus dulciter suos discipulos visitabat. vnde sequitur. Et venit ad discipulos suos. ⁊c. Et dicit petro sic. Quasi dicat non ostendis tantum feruorem facto: q̄z verbo. sequitur. Vigilate ⁊ orate: vt non in

UVA. BHSC. IyR_265_2

tretis in tentationē. Joest nō superuenientemini a tentatione de proximo imminēti: sicut fuerunt postea superati. Spiritus quidē promptus ē Ad dicendū scilicet q̄ estis parati pro me mori: vt patet ex precedētib⁹ Caro aūt infirma. Ad sustinendā imminentē tentationē. Dicebāt dixit xp̄s: quia apostoli dixerāt ex magno spiritu prius mortez subire: q̄ ip̄z negare. cuius tamen cōtrariū fecerunt impulsu carnali. Iterū secūdo abijt z orauit eūdem sermonem ꝛc. Vbi iterat orationē: ostendens q̄ oratio debet esse continua. similiter iterat visitationē discipulorū suorū quia opera charitatis debēt esse cōiūcta orationi. Et relictis illis: iterū abijt z orauit tertio eūdem sermonem. ꝛc. Ter orationem replicat: sicut ter fuerat tētat⁹. vt patuit. viij. ca. vt liberet nos p̄mo a malis p̄teritis per veniā. Secūdo a p̄sentib⁹ per tutelā. Tertio a futuris per cautelam. Tūc venit ad discipulos suos. Ter discipulos visitat: sicut ter orat ratione p̄dicta. Et dicit illis. Quasi cōpatiēs eis ꝓpter tētationē de proximo eis imminētē. Dormite iaz z requiescite. Joest parū potentis hoc facere.

e Ece appropinq̄bit hora: z filius hominis tradetur in manus peccatorū: surgite eamus. Ecce appropinq̄bit q̄ me tradet.

Dic tertio ostenditur xp̄i desiderium ad nostrā redēptionē. quia non solū proditorem cū turba venientem expectauit: sed etiā occurrit eis. vt habetur ioannis. xviij. Et hoc est quod dicitur hic. Ecce appropinquabit hora. Postq̄ enim dixerat discipulis suis. dormite iam z requiescite vt dictū est: dimisit eos aliquantulū quiescere. Postea cū sciebat iudā appropinquantem dixit eis. Sufficit. vt habetur. Marci. xiij. Et tūc euigilauit eos decens. Ecce appropinquabit hora. ꝛc.

e Dhuc eo loquente: ecce iudas vnus de duodecim venit. et cuz eo turba multa cū gladijs z fustibus missa a principibus sacerdotū z senioribus populi. qui aūt tradidit eū: dedit eis signū dicēs. Quemcūq̄z osculatus fuero: ipse est tenete eū. Et confestim accedens ad iesuz: dixit Aue rabbi. Et osculat⁹ est eū. Dixitq̄z illi iesus. Amice ad q̄d venisti? Tūc accesserūt z manus iniecerūt in iesum: z tenuerūt eū.

Decest tertia pars principalis huius capituli: vbi describitur ipsius christi traditi comprehensio. Vbi tria describuntur per ordinem. Pri

UVA. BHSC. IyR_265_2

mum est ipsius iude fraudulentia. Secundum est christi patientia. ibi. Et ecce vn⁹. Tertium: discipulorum ignauia. ibi Tūc discipuli. Circa primū dicitur sic. Adhuc eo loquēte. Scilicet xp̄o cum discipulis suis Ecce iudas vnus de duodecim. Idest de principalibus christi discipulis. Venit z cū eo turba multa cū gladijs. ꝛc. Talem autez turbam adduxit: ne forte alij credentes in christū ipsum vellent eripere. sequitur. Qui aūt tradidit eū dedit eis signū. ꝛc. Hoc aūt fecit ne loco christi caperēt Jacobū minorem: qui erat similis christo in facie. propter quod dicebatur specialiter frater domini. sequitur. Et osculatus est eum. In quo apparet maxima christi mansuetudo: qui non negauit osculū proditoris suo Dixitq illi ihesus. Amice ad qd venisti? Quasi dicat: tu ostendis amicitiam signo: z agis proditionem de facto: quod patet ex hoc quod sequitur. Tunc accesserūt. Illi scilicet qui erant in comitiua iude. Et manus iniecerunt in ihesum. Violentas q̄tum erat ex parte ipsorum Et tenuerunt eū. Quando enim voluit tentus est z non ante.

e Tecce vnus ex his qui erant cum ihesu: extēdens manū exemit gladiū suū: z percutiens seruū principis sacerdotū amputauit auriculam eius. Tunc ait illi ihesus. Conuerte gladiū tuū in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium: gladio peribunt. An putes quia non possum rogare patrem meum: et exhibebit mihi modo plusq̄ duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur scripture? Quia sic oportet fieri.

Secūda particula tertie partis: in qua describitur ipsius christi patientia: z hoc dupliciter. Primo facto. secūdo verbo: ibi In illa hora. Patiēta aūt christi facto ostēditur in hoc q̄ discipulos suos prohibuit a defensiōe ei⁹. z hoc est q̄ dicit. Et ecce vnus ex his qui erāt cū ihesu. Iste fuit petrus. vt habetur ioannis. xviij. Extendēs manū exemit gradiū suū. Habebat enim duos gladios: vt habetur Luce. xij. quos credo fuisse duos cultellos magnos quibus vsi fuerant in decisiōe agni paschalis. Et percutiēs seruū p̄ncipis sacer. am. au. ei⁹. Quē tū sanauit xp̄s tactu suo. vt habetur luce. xxij. Et in hoc adimpleuit xp̄s quod predixerat Mathei. v. Benefacite his qui oderūt vos. Tūc ait illi ihesus: cōuerte gla. tu. in locū suū. Prohibendo defensionē armorū. et ad hoc inducit

UVA. BHSC. IyR_265_2

multiplicem rationem. prima ratio tangitur ibi. Omnes. n. qui acce. gladium: gla. peribũt. Gladiũ enim accipit qui eo vtitur ad vindictam propria auctoritate: z hoc est illicitum. gladio autem vtitur sibi tradito: qui eo vtitur ad punicionem malorum zelo iusticie. sicut principes qui auctoritatem habent a deo: quia in hoc princeps minister dei est, vt dicit Paulus apostolus: z similiter ministri ad hoc a principibus constituti. Secundã rationem assignat cũ dicit. An putas quia non possum rogare patrem meũ. Quasi diceret: per aliam viã possem euadere si vellem. Et exhibebit mihi modo plusq̃z duodecim legiones angelorum. Legio autem vna continet: sex milia sexcentos seraginta sex. Aduertẽdum tamen: q̃ xp̃s non dicit hoc propter hoc q̃ indigeret auxilio angelorum: sed magis ecõuerso ipsi indigent suo auxilio: sed vt ostendat q̃ pluribus modis poterat euadere. Tertiam rationẽ assignat cum dicit. Quomodo ergo implebũtur scripture. Scripture enim diuinitus reuelate loquuntur expresse de passione xp̃i. vt patet y saie. liij. z danielis. ix. z in pluribus alijs locis: q̃ nõ implerentur nisi xp̃s pateretur quod est inconueniens: cum sint diuuate a prima veritate. ppter quod subditur. Quia sic oportet fieri. Quia ex quo aliquid est secundũ predestinationẽ a deo p̃dictũ: oportet illud impleri. ibi enim est necessitas cõsequentie: nõ tamẽ cõsequentis: q̃ diuina p̃ordinatio nõ tollit cõtingentia a reb⁹.

Nilla hora dixit iesus turbis. Tanq̃ ad latronem existis cũ gladijs z fustibus cõprehendere me? quottidie apud vos sedebam docens in templo: z nõ me tenuistis. Hoc autem totum factũ est: vt adimplerentur scripture prophetarum.

Hic describitur xp̃i patientia verbo: quia non impatienter: sed rationabiliter alloquutus est turbam ipsum cõprehendentem. Tanq̃ ad latronem existis cũ gladijs z fustibus cõprehendere me. Quasi dicat: sine causa fecistis hoc. cui⁹ rationẽ assignat dicẽs. Quottidie idest frequẽter. Apud vos. i. in loco in quo habetis potestatẽ. Sedebã: pacifice. i. sine armis. Quasi diceret: tũc potuistis me cõprehẽdere. sequitur: Hoc autem totum factum est: vt adimplerentur scripture prophetarũ Quia scriptũ erat de eo q̃ tractaretur sicut malefactor z latro. y saie. liij. Cum sceleratis reputatus est.

Tunc discipuli oẽs relicto eo fugierũt. At illi tenẽtes iesum duxerũt ad caypham principẽ sacerdotũ vbi scribe z seniores cõuenerant.

UVA. BHSC. IyR_265_2

Tertia particula tertie partis: in qua describitur discipulorū xpi ignauia. Primo omniū in generali: cū dicitur. Tunc discipuli oēs relicto eo Joest xpo. Fugerūt timore perterriti z dimiserūt magistrū suuz sicut latronē deduci. propter quod sequitur. At illi te. ie. du. eū ad cayphaz. Licet. n. primo fuerat ductus ad annā. vt dicitur Joan. xviij. trī Mathe⁹ de hoc nō facit mentionē: quia nō fuit ibi ductus nisi propter quādaz reuerētiā: quia erat socer cayphe vt ibidē dicitur. Vbi scribe. Joest legis periti. Et seniores populi. Joest iudices ordenarij: vt supra visum est ca. xv. Conuenerāt. Ad examinandū z iudicandū christuz.

p Etrus aūt sequebatur eū a longe: vsqz in atriū principis sacerdotuz. et ingressus intro sedebat cū ministris vt videret finez.

Hic ponitur ignauia petri in speciali cū dicitur q̄ Sequebatur eū a lōge. Quia timebat ne perciperetur eius esse discipulus. sequitur. Et ingressus intro. Qualiter aūt ingressus fuerit: dicitur Joannis. xviij. scilicet per impetrationez alterius discipuli qui erat notus pontifici. Vt videret finem. Licet autem non auderet christum confiteri seu defendere: tamen volebat videre quid finaliter fieret de eo.

p Rincipes aūt sacerdotū z omne cōsiliū querebāt falsū testimoniū contra ihesuz: vt eū morti traderēt. et nō inuenerūt: cū multi falsi testes accessissent. Nouissime aūt venerūt duo falsi testes et dixerūt. Hic dixit. Possuz destruere tēplū dei: z post triduū reedificare illud.

Hec est quarta pars principalis huius capituli. In qua describitur ipsius xpi apprehensi illusio. vbi quattuor tangūtur per ordinē. Primū est eius accusatio maligna per falsos testes. Secundū accusati iniusta condēnatio per malos iudices. ibi. Et surgēs. Tertiū condēnati vituperatio per malignos apparitores. ibi. Tūc expuerunt. Quartuz petri negatio per tres vices. ibi. Petrus aūt sedebat. Circa primuz dicitur sic. Principes aūt sacerdotū z omne consiliū querebāt falsuz testimoni. ꝛc. Quia verum nō poterant inuenire. Vt eū morti traderent. Per pilatū presidez: quia ipsi non habebāt alteram iusticiā. Et nō inuenerunt. Vn de possent eū accusare tāq̄ dignū morte corā pilato. Cū multi falsi testes accessissent. Ad id quod dictū est procurandū. Nouissime aūt venerūt duo falsi testes z dixerūt. hic dixit: possum destruere tēplū dei. Sed ārgitur quomodo isti dicuntur falsi testes: q̄ Joan. ij. scribitur q̄ xps dixit tu

b

UVA. BHSC. IyR_265_2

deis. Soluite templū hoc ⁊ in tribus diebus excitabo illud. Quod videtur idem esse cum eo quod hic dicitur. Dicendū q̄ illa verba que dixit xp̄s Joannis. ij. intelliguntur de templo corporis sui. vt ibidem dicitur et hoc sonant verba ibidem posita quia dixit ibi. Soluite templum hoc Non precipiendo eis: sed predicendo eis quid essent facturi. dissoluendo corpus eius: quod erat templū spirituale dei. Vnde sensus est. Soluite. i. solueti⁹ corpus meū per mortē quā mihi inferetis vnde sequtur ibidē Et in tribus diebus excitabo illud. Excitare enim est a somno mortis reuocare. quod non competit templo materiali: sed templo spirituali. s. suo corpori. Isti autem testes loquebantur ac si de tēplo materiali xp̄s intellexisset: cum dicebat in tribus diebus reedificabo illud: quia reedificabo proprie respicit templum materiale. Item non dixit destruam vel possum destruere: vt ipsi imponūt. sed dixit soluite. i. soluetis mortē mihi inferendo: predicens mortē suam ⁊ resurrectionez vt patet ex predictis Et sic patet q̄ isti testes mutauerunt verba eius ⁊ sententiam: in quo apparet falsitas eorum. dato etiam q̄ bene recepissent verba eius ⁊ sententiam: tamen possunt dici falsi testes alia ratione. s. ex falsa intencione: qz intendebant procurare mortem innocentis.

e Surgens princeps sacerdotum ait illi. Nihil respondes ad ea que isti aduersum te testificantur? Jesus autez tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi. Adiuro te per deuz viuū: vt dicas nobis si tu es xp̄s filius dei? Dicit illi iesus. Tu dixisti. veruntamē dico vobis ammodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis dei: et venientem in nubibus celi. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimēta sua dicens. Blasphemauit: quid adhuc egemus testibus? Ecce nūc audistis blasphemiam. Quid vobis videtur. At illi respondentes dixerunt Reus est mortis.

Secunda particula quarte partis: Jn qua ostenditur qualiter christus condemnatus est per malos iudices. dicit ergo sic. Et surgens princeps sacerdotum. Ex impaciencia surrexit de tribunali: qua nō inueniebat vnde posset iuste xp̄s cōdēnari. Ait illi. nihil respōdes ad ea. ⁊c. Quia ea que cōtra xp̄m dicebantur erant falsa ⁊ respōsione indigna ideo nolebat respōdere. Jté q̄ volebat adimplere illud quod de ipō scri

UVA. BHSC. IyR_265_2

ptū erat. Ysaye. iij. Quasi agnus coram tondente se obmutescet: & nō aperuit os suū. sequtur. Adiuro te per deū viuū. Ad hoc aūt respondit xps: propter reuerentiā diuini nominis inuocati dicēs. Tu dixisti. Supple veritatē: quod patet ex sequētib⁹. Verūtamē dico vobis: ammodo videbitis fi. ho. se. a dex. vir. de. &c. Quia in iudicio extremo sic videbitur ab alijs q eū iniuste condēnauerunt. dicit igitur. Ammodo: q̄a tēpore suę passionis eū vlterius nō viderunt. Tūc princeps sacerdotuz scidit vestī. Iste erat mos iudeorū scindere vestimēta in signū doloris: quando audiebāt blasphemiā diuini nominis. hoc aūt imponebat princeps sacerdotū xpo. ppter quod subditur. Blasphemauit. Propter quod ipsi & alij assistentes iudicauerunt eum dignum morte: cum tamen diceret veritatem: vt patet multipliciter ex predictis in hoc euangelio.

t Vunc expuerūt in faciem eius. et collaphis eum ceciderunt: Alij autem palmas in faciem eius dederunt dicentes. Prophetiza nobis christe: quis est qui te percussit.

Dic consequenter ostenditur qualiter xps fuit turpiter vituperatus per malignos apparitores. et hoc dupliciter. Primo facto cum dicit: Expuerunt in faciem eius. Tanq̄ in hominem pestiferū & dignū morte. Mos enim erat iudeoruz super tales spuere in contēptum. Et collaphis eum ceciderūt. Sine causa percutiendo & vituperando eum. secundo verbo dicētes. Prophetiza no. &c. Quasi dicat tu es falsus ppheta.

p Etrus vero sedebat foris in atrio: & accessit ad eum vna ancilla dicens. Et tu cum iesu galileo eras. At ille negauit coram omnibus dicens. Nescio quid dicis. Exeūte autez illo ianuā: vidit euz alia ancilla: & ait bis q erāt ibi. Et hic erat cū jesu nazareno. Et iterū negauit cū iuramēto: q̄ nō noui hoiez. Et post pusillū accesserūt q stabāt & dixerūt petro. vere & tu ex illis es: nā & loq̄la tua manifestū te facit. Tūc cepit detestari & iurare: q̄ nō nouisset hominē: & cōtinuo gallus cantauit. Et recordatus est petrus verbi iesu quod dixerat: priusq̄ gallus cantet ter me negabis. Et egressus foras fleuit amare.

UVA. BHSC. IyR_265_2

Hic ostenditur qualiter xp̄s fuit negatus a suo discipulo per tres vices. Primo simplici verbo. Secūdo cū iuramēto. Tertio per detestationē cū iuramento. i. per execrationē quod est quādo aliquis non solū iurat per deū: sed etiā imprecatur sibimet aliquod maluz nisi id quod dicit sit verū. dicit igitur. Petrus vero sedebat foris in atrio. Nō enim petr⁹ erat simpliciter extra domū. vt iam dictū est: sed erat extra locū vbi xp̄s illudebatur: in quodā atrio in quo erat ignis accensus in medio. ꝑm ꝙ dicitur Luce. xxij. Et accessit ad eum vna ancilla. De istis negationibus petri vidētur euangeliste diuersimode scribere: maxime de secūda ⁊ tertia. quia de secūda dicitur hic ꝙ fuit ad vocez ancille. Lucas aūt dicit ꝙ fuit ad vocē hominis. Joannes aūt dicit ꝙ fuit ad vocē pluriū. Similiter de tertia dicit Joānes: ꝙ fuit ad vocē vnius qui erat cognatus illius cuius petrus abscidit auriculā. Matheus aūt hic dicit: ꝙ fuit ad vocem illorū qui astabāt. Dicendū igitur ꝙ principalis intentio euāgelistarum erat negationē trinā petri exprimere: ⁊ in hoc cōueniūt omnes euāgeliste. Exprimere aūt personas accusantes petruz non erat principalis intentio eorū: sed tantum ex accedenti. tamē non contrariātur in hoc qꝛ verisimile est ꝙ multi ad illa verba concurrebāt circa petrū: ⁊ cōsimilia verba proferebāt ipsuz accusando. ⁊ sic vnus euāgelista vnā personam nominat. alius vnaz aliā vel plures. nec est ibi falsitas ratione dicta. Videtur aūt ꝑm veritatē historie: ꝙ prima negatio sit facta ad vocez hostiarie principaliter. Secūda ad vocē illorū qui stabāt ad ignez. Fuerunt tamē excitati ab alia ancilla: propter quod matheus illā exprimit hic: ⁊ de alijs tacet. ꝙ aūt hic dicitur ꝙ facto est petro exeūte ianuā: intelligendū est sic. i. se disponēdo ad exitū: quia ad huc erat prope ignē. vt dicit Joā. sed timēs ne perciperetur volebat exire. Tertia aūt negatio acta est multis eum accusantibus: inter quos principalis erat cognatus illius cui⁹ petrus abscidit auriculā. ꝓpter quod exprimit eū Joānes: de alijs tacēdo. His dictis littera patet vsqz ad illū locum. Nam ⁊ loquela tua manifestum te facit. Licet enim lingua hebrea sit vna: tamez aliquo modo variabatur ꝑm diuersitatem prouinciarum et ideo illi de galilea aliter loquebantur aliquo modo: q̄ illi qui erant de hierusalē. sicut lingua gallica est vna: et tamen aliter loquuntur illi qui sunt de picardia. q̄ illi qui habitant parisius. et per talem varietatē potest percipi: vnde aliquis sit oriūdus. sequitur Tunc cepit detestare et iurare. In hoc significatur iuramentum per execrationem. Et recordatus est petrus. Dominus eniz respexit petrum. vt dicitur Luce. xxij. Et ex hoc petrus recordatus est de verbo christi ꝙ dixerat eum negaturum: et ad penitentiam reduct⁹ est. vnde sequitur. Et egressus foras fleuit amare. Et ex tunc petrus traxit in consuetudinem: vt a primo gallorum cantu vsqz ad horam ma

UVA. BHSC. IyR_265_2

tutinam staret in oratione: flens pro ista negatione. vt habetur in itinerario clementis. Capitulum.xxvij.

m Ane autem facto: consilium inierũt oēs principes sacerdotũ z seniores populi aduersus iesum: vt eum morti traderent. Et vinctum adduxerũt eum: z tradiderunt pontio pilato presidi.

Ostenso qualiter passio xpi fuit per iudeos inchoata: hic ostenditur qualiter fuit per gētiles cōsumata. Et diuiditur in duas partes: quia primo describitur ipsius xpi crudelis occisio. Secūdo eius fidelis z deuota tumulatio. ibi Cum sero factū esset. Prima adhuc in duas: quia primo describitur ipsius xpi iniqua condemnatio. secūdo ipius sentētie inique executio. ibi Et postq̄ illuserūt ei. Prima in quattuor: quia primo describitur ipius xpi coram presidē p̄sentatio. Secūdo ipsius presentati diligēs interrogatio. ibi Jesus autē stetit. Tertio innocentie eius declaratio. ibi Per diem autem solemnem. Quarto innocens condemnatio. ibi Videns autem pilatus. Prima adhuc in duas: quia primo describitur ipsius xpi p̄sentatio. vt dictum est. Secūdo incident aliter subditur iude desperatio. ibi Tunc videns. Circa primum dicitur sic. Mane autem facto. Quia a media nocte vsq; ad illam horam illuserunt eum. conspuendo: z palmis cedendo vt visum est. Consilium inierũt. zc. Non enim ex testimonijs prebabitis habebant aliquid vnde posset accusari coram pilato sicut reus mortis: z ideo vlterius consulebant qualiter eum sic digni morte accusarent. vt patebit infra. sequitur. Et vinctus adduxerũt eum. Illi enim qui reputabantur digni morte ducebantur coram iudice ligati. Et tradiderunt pontio pilato presidi. Aliqui dicunt q̄ pilatus erat proprium nomen eius compositum ex nomine matris que dicebatur pila: et patris qui dicebatur atus. pontius autem cognomen eius: qz fuerat iude? missus a romanis ad insulam pontianam. hoc autem diffuse habetur in quadam legenda que vocatur aurea. sed quia ibi multa dicuntur de hoc que videntur prima facie falsa: que propter prolixitatem omitto. ideo aliter dicendum: q̄ pontius erat nomē eius. quod patet ex duobus: primo quia postponitur cognomen z non preponitur proprio nomini saltem decursu causa. Secūdo quia hoc nomen satis comune ē in Burgundia: vnde iste pilatus circa erat oriundus. erat enim natione lugdunēsis: vt dicit magister in historijs. Et idem dicit Josephus l. xxo antiquitatuz. pilatus autez erat eius cognomē. preses autem erat nomē officij sui: z dicitur a presidēdo qz p̄sidebat iudeis ibidē missus a romanis

UVA. BHSC. IyR_265_2

Vnc videns iudas qui eum tradidit q̄ damnatus esset: p̄ eni
tētia ductus retulit triginta argēteos principib⁹ sacerdotū et
senioribus dicens. Peccaui: tradens sanguinem iustum. At illi dixerūt
Quid ad nos? tu videris. Et proiectis argenteis in templo recessit: z abi
ens laqueo se suspēdit. Principes autē sacerdotū acceptis argenteis di
xerunt. Non licet eos mittere in corbanam: quia pretiuz sanguinis est.
Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam pere
grinorum. propter hoc vocatus est ager ille achelde mach: hoc est ager
sanguinis vsqz in hodiernum diem. Tunc impletum est quod dictum
est per hieremiam prophetam dicentem. Et acceperunt triginta argen
teos precium appreciati quem appreciauerunt filijs israel: et dederunt
eos in agrum figuli: sicut constituit mihi dominus.

Dicit incidentaliter subditur iude desperatio: cū dicitur. Tunc videns
iudas qui eum tradidit: q̄ dānatus esset. Nec autez desperatio proce
dit ex duobus. primo ex magnitudine sceleris: tradendo ad mortem illū
cuius tantam sanctitatem expertus fuerat. Secūdo quia damnationez
suam audierat a xp̄o: vt dictū est ca. precedenti. quem sciebat prophetaz
verissimum. Penitentia ductus. Infructuosa tamen: quia erat sine spe
uente: sicut de his qui sunt in inferno. Dicitur sapientie. v. dicētes intra
se penitentiam agentes. Retulit triginta argēteos principibus. ꝛc. Ex
quo patet q̄ cupiditas sua nihil valuit sibi. sequitur. Ad illi dixerūt. qd
ad nos. Quasi dicat: non curamus si peccasti vel nō. Tu videris. Jo
est ad te pertinet videre factū tuū. Et abiens laqueo se suspendit. Ex
desperatione: z in hoc plus peccauit q̄ in tradendo xp̄m. vt dicit Hie
ronymus cui⁹ ratio est: quia in traditione xp̄i peccauit contra eius huma
nitatem directe. sed in desperatione illa peccauit directe contra eius diui
nitatem quia contra infinitatem diuine misericordie. sequitur Non li
cet eos mittere in corbanam. Corban hebraice idē est q̄ oblatio latine.
corbanā aūterat locus ad ponendū oblationes factas in templo pro re
paratione templi z alijs necessarijs. Magna igitur apparet sacerdotū ex
cecatio q occasionē xp̄i reputabāt sibi licitaz: imo tanq̄ sacrificiū deo fa

UVA. BHSC. IyR_265_2

cerent: z tamen pciū xp̄i ei⁹ reputabant nepariū z ingnū applicari ad vsus tēpli. Cōsilio aūt inito: emerūt ex eo agrū figuli. Quia ille cuius ager erat: figulus fuit. ideo sic vocatur: vel forte q̄ ibi erat terra apta ad faciendū vasa fictilia. In sepulturā peregrinoꝝ. Qui nō habebāt propriū sepulchrū. Propter hoc vocat⁹ est ager ille acheldemach ꝛc. Hoc ē dei ordinatione factū est ad memoriā perditionis iude: z passionis xp̄i. Tūc impletū est quod dictū est per Hieremiaz. Quia sm q̄ dicit Hieronymus. licet auctoritas sequēs nō sit in libro Hieremie q̄ habem⁹ tamē Hiero. vidit auctoritatem istā de verbo ad verbū in quodā libello hebrayco q̄ vocabatur esse Hieremie ꝓphete. multi enim libri ꝓphetarū nō habentur: vel li Hieremiā non est de textu. vt dicit Hiero. Nec etiā in antiquis libris ē: et tunc quod dicitur per ꝓphetā intellige re debemus zachariā. quia zacharie. xj. habetur ista sententia: licet verba aliquātulū sunt mutata. Et acceperūt triginta argenteos pciū appreciati. Joēst ipsius xp̄i. Quē appreciauerūt a filijs israel. Quia istud pciū fuit constitutū inter iudā z sacerdotes q̄ erant de filijs israel. Et dederūt eos in agrū figuli. Hoc est ꝓ agro figuli. Sicut constituit mihi dñs. Hoc ē additū ab euangelista: quia ista ꝓdicta erāt a deo ordinata.

Iesus aūt stetit ante presidem: z interrogauit eum preses dicēs Tu es rex iudeoꝝ? Dicit illi iesus, Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotū z senioribus: nihil respondit. Tunc dicit illi pilatus. Non audis quāta aduersum te dicūt testimonia? Et non respondit ei ad vllum verbum ita vt miraretur preses vehementer.

Hic ponitur ipius p̄sentatio interrogatio. Ad cuius euidentiā consirandū: q̄ iudei accusauerūt xp̄m coram pilato de tribus vt habetur Luce xxiij. Primū fuit q̄ subuertebat gentē iudeoꝝ a cultu legis. Secūdū q̄ auertebat populū a redditiōe tributi imperatori romano. Tertio q̄ dicebat se esse regē: z sic volebat sibi vsurpare regnū. De ꝑmo nō curauit pilatus: q̄ erat homo gētilis. z ideo non curabat de obseruatiōe seu violatione iudaice legis. Sicūdū sciebat esse falsum: q̄ audiuerat a xp̄o responsum fuisse iudeis. Reddite q̄ sunt cesaris cesari ꝛc. vt supra habitū ē. xxij. De tertio aūt interrogauit ip̄m xp̄m q̄ cōtra imperatorē videbatur esse directe: q̄ aliqs diceret se esse regē iudeoꝝ q̄ seruiebāt imperatori romano sub tributo: ꝓpter quod romani abstulerant a iudeis nomē regni a tēpore Pōpei. Et hoc est quod dicitur hic. Et interrogauit eū p̄ses dicēs. Tu es rex iudeoꝝ? Dicit illi iesus: tu dicis scilicet veritatem: quia non

UVA. BHSC. IyR_265_2

negauit se esse regem sed magis consensit. Verūtamen exposuit dictuz suum dicens. Regnum meū non est de hoc mūdo vt habetur Joannis xviij. Et in hoc satisfecit pilato: quia regnū imperatoris esse non potest nisi in hoc mundo. Et sic regnū xpi non erat contrariū imperatori. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum z senioribus. De alijs que dicta sunt que expressius tangūtur. Luce. xxiij. Nihil respondit. Tūc quia manifeste falsa erant z responsione indigna: tunc quia volebat adimplere illud quod erat scriptum de eo ysaye. liij. sicut agnus coram tondente se obmutescet et non aperiet os suum. Tunc dixit pilatus. ꝛc. Eadem ratione non respondit ei z iterum quia nolebat impedire passionez suam. Sequitur. Jta vt miraretur preses vehe. De xpi patientia sic tacendo: cū omnia q̄ cōtra eum dicebātur posset exsufflare vno verbo.

p Er diem aūt solennē consueuerat pīses populo dimittere vnū vinctū quē voluissent habebat aūt tūc vinctū insignez q dicebatur barabas. Cōgregatis ergo illis pilatus dixit. Quē vultis dimittā vobis barrabā an iesuz q dicitur xp̄s? Sciebat enim. q per inuidiā tradidissent eū.

Hic consequenter ponitur innocētie xpi declaratio. Et primo ostēditur eius innocētia. Secūdo iudeorū resistentia. ibi principis aūt. Prima in duas q innocētia xpi primo declaratur de verbo iudicis. Secūdo ex testimonio sue vxoris. ibi sedēte aūt. Ad euidētiā p̄me partis aduertēdū. q in festo iudeorū cōcessum erat romanis vt in solēnitate paschali dimitteretur vnus incarceratus p̄ volūtatem eorum in memoriā liberationis eorum de egipto. Quia in solennitate paschali fiebat memoria illi⁹ beneficij. Pilatus autem sciebat eos cupidos de obseruanda illa consuetudine. Ex altera parte volebat christum liberare: ideo proposuit eis opinionem dicens: q̄ liberaret eis iesum vel barrabam et nullum aliū. Per hoc subtiliter credens liberare christū de consensu eorum. Quia non credebat aliquo modo q̄ peterent liberationem barrabe: quia erat homicida et seditiosus et pessimus. vt habetur Luce vicesimo tertio. et ideo credebat q̄ preeligerent liberationem iesu. Et hoc est quod dicitur. Per diem aūt solēnem. Nō quēcum q̄z sed in solēnitate paschali: vt dictū est. Cōsueuerat pīses po. di. Dicitur autem hic insignis non nobilitate generis sed ex famositate sui criminis: quia z bonum ad mala trāsferimus. vt dicitur quinto methaphisice: sicut aliquis dicitur bonus latro ita potest dici insignis sequitur. Quē vultis dimittam vobis barrabā an iesuz. ꝛc. Quasi diceret nullum aliuz habebitis: et per hoc credebat

UVA. BHSC. IyR_265_2

liberare ieſuz vt dictū eſt: cuius ratio ſubditur. Sciebat eniz q̄ per inui
deā tradidiſſent eum. quia publice arguebat vicia ſacerdotū z phariſeorū.

Sedēte autē illo p̄o tribunali: miſit ad eū vxor eius dicens. Nil tibi
z iuſto illi: multa eniz paſſa ſum hodie per viſum p̄opter eum.

Hic declaratur innocētia x̄pi per teſtimoniū vxoris pilati. Ad cuius
euidētiā ſciendū q̄ diabolus qui captionē x̄pi procurauerat per iudeos:
per aliqua ſigna perpendit q̄ ipſe eſſet vere x̄ps z per cōſequens q̄ per
eius mortem ſpoliaretur infernus. Vocaūt perpēdit per eius patientiā
et per ſcripturarū impletionē. Et forte per ſanctorū patrū in limbo exiſtē
tiū exultationē: z ideo mortē x̄pi impedire volebat per vxorē pilati: cui⁹
preces efficaces credebat in cōſpectu viri ſui. Et hoc eſt q̄ dicitur hic.
Sedente aūt eo p̄ tribunali. Judicādo. ſ. x̄pm. Miſit ad eū vxor eius
di. n. t. z tu. illi. Quaſi diceret nullo modo condēnes eū: ſed magis eū
dimitte. Multa enim. pa. ſum per. vi. propter eū. Quia diabolus appa
ruerat ei mouens eā terroribus ad liberationē x̄pi. Vtrū aūt talis appa
ritio fuerit ei facta in ſomno vel vigilia expreſſe nō habetur hic. Videtur
tamen quod fuerit ei facta in ſomno: per hoc q̄ hic dicitur per viſum. x̄ps
enim fuit p̄ſentatus pilato valde mane: vt dictum in p̄ncipio huius
capituli. Et ideo probabile eſt q̄ vxor eius adhuc iacebat in lecto: quia
domine non ſolent ita mane ſurgere ſicut viri ſui.

P Rincipes aūt ſacerdotū z ſeniores perſuaſerūt populis vt pe
terēt barrabā: ieſuz vero perderent. Reſpōdens aūt p̄ſes ait illis. Quez
vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerūt barrabaz. Dicit illis pila
tus. Quid igitur faciā de ieſu q̄ dicitur x̄ps? Dicūt oēs: crucifigatur. Ait
illis p̄ſes: qd. n. mali fecit? At illi magis clamabāt dicētes crucifigatur.

Deſcripta x̄pi innocētia. Hic ſubiūgitur iudeorū reſiſtētia: in tantuz
eniz odiebāt eū q̄ preelegerūt liberare hominē peſtiferū ne x̄ps liberare
tur. z hoc ē quod ſubditur hic. Principes ſacerdotū z ſeniores perſua
ſerūt populo falſas rationes inducēdo. Vt peterēt barrabā. ꝛc. et patet
vſqz ibi. Quid. n. mali fecit? Quaſi diceret non allegatis cauſam ſuffi
cientem ſue mortis. At illi magis clamabant. Per clamorem autem z
tumultum populi voluerunt obtinere q̄ nō poterāt habere per rationē
dicētes. Crucifigatur. Joeſt morte turpiſſima et acerbiſſima moriatur.

UVA. BHSC. IyR_265_2

Joens autē pilatus quia nihil proficeret sed magis tumultꝰ fieret: accepta aqua lauit manus coram populo dicens. Innocens ego sum a sanguine huius iusti vos videritis. Et respondens vniuersus populus dixit. Sanguis eius super nos ⁊ super filios nostros. Tunc dimisit illis barrabam: iesum autem flagellatum tradidit eis vt crucifigeretur. Tunc milites presidis suscipientes iesum in pretorio: congregauerunt ad eum vniuersam cohortem: et exuentes eum clamidem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronaꝫ de spinis posuerunt super caput eius: ⁊ arundinem in dextera eius: ⁊ genu flexo ante eum illudebant ei dicentes. Aue rex iudeorum: et expuentes in eum

Acceperunt arundinem ⁊ percutiebant caput eius.

Declarata christi innocentia vt visum est. Hic ponitur ipsius innocentis iniusta condemnatio: que processit ex parte iudicis ex timore nesi dimitteret eum contra clamorem populi accusaretur postea ad cesarem et hoc est quod dicitur hic. Videns autem pylatus qꝫ nihil proficeret ostendendo christi innocentiam ad eius liberationem. Sed magis tumultus fieret. Populi scilicet clamantis ad contrarium per seductionē sacerdotum vt visum est. Accepta aqua lauit manus coram populo. Ad hoc vt iudei totum peccatū super se acciperent: et ipse imunis esset a peccato. sed hoc non suffecit ad omnimodam eius excusationem, quia cuꝫ esset iudex: tenebatur ex officio seruare iusticiam. Et ideo grauiter peccauit faciendo contra eam: ad habendum populi fauorem. minus tamen pecauit qꝫ iudei: quia eius motuum fuit minus malum. Judei enim ad occidendum xpm moti sunt per rancorem ⁊ odium. pilatus autem propter timorem cesaris: ⁊ fauorem iudeorum habendū. Tunc dedit illis barra. Facta resposione a iudeis qꝫ totum peccatum reciperēt super se et filios suos. Jesum autez flagellatum tradidit eis. ⁊c. Licet ista flagellatio xpi ponatur hic post sententiam iudicis: tamen fuit ante facta. vt habetur Joannis decimo nono. quia ad hanc intentionem cuꝫ precepit pilatus flagellari: illudi: vt iudei essent saciati sanguine eius videntes eum sic punitum: etiam vltra condignum. Et ideo ponitur hic quasi per recapitulationem. Tunc milites. Idest post flagellationem

UVA. BHSC. IyR_265_2

immediate ꝛ ante sententiam. Suscipientes iesum in pretorio. ꝛc. Vt magis illi illuderent in loco patenti ꝛ coram multitudine. Et expuentes eum. Scilicet vestimentis suis. Clamidem coccineam. Joest rubeam in similitudine purpure qua vtuntur reges. Circundederunt illi. Jpm vestiendo. Et plectentes coronam de spinis. Joest iuncis marinis ad modum spinarum acutis. Et ego qui hec scripsi: audiui a quodam qui fuerat vltra mare cum sancto Ludouico rege frācie: q̄ in littore maris senserat pūcturas iuncorū per sotulares inter medios. Posuerunt super caput eius. Pro similitudine corone regie. Et arundinem in dextra eius. Pro sceptro regio. Et genu flexo ante eum illudebant ei. Facto: Similiter ꝛ verbo. vnde sequitur. Dicentes: aue rex iudeorū Quasi dicerent voluisti regnare ꝛ non potuisti Et sic eorū illusio accusationi iudeorum respondebat. Et expuentes eum tanq̄ in personam cōtēptibilem ꝛ vilem. Acceperunt arundinem. De manu eius. Et percutiebant caput eius. Et ratione contemptus: ꝛ ratione doloris infligendi. quia ex tali percutione aculei corone intrabant caput eius.

E T postq̄ illuserunt ei exuerunt eum clamide: et induerūt eum vestimētis eius; et duxerunt eū vt crucifigerent. Exeūtes aūt inuenerūt hominē cyreneū nomīe symonē hūc angariauerūt vt tolleret crucē eius. Et venerunt in locum q̄ dicitur golgota: quod ē cauarie locus.

Postq̄ descripta est ipsius christi condemnatio iniusta. Hic ponitur inique sententie executio: et primo ponitur ipsius xp̄i iudicati crucifixio Secūdo crucifixi illusio. ibi pretereūtes. Tertio illius expiratio. ibi a sexta aūt hora. Circa xp̄i crucifixionē quattuor tanguntur. loci vilitas. iudeorum crudelitas. ibi ꝛ deuerūt. militū cupiditas. ibi postq̄ aūt. latronū societas. ibi tunc crucifixi sunt. Circa primū dicit sic. Et postq̄ illuserūt ei exue. eū clami. Quia clamidem illam coccineā imposuerant sibi soluz ad illudendū eum sicut regez falsum. Et induerunt eum vestibus eius. Quibus spoliauerant eum vt predictum est. Et hoc fecerūt vt ductꝰ ad mortem magis cognosceretur in propria veste q̄ in aliena. Exeuntes autē inuene. ꝛc. Hoc non est cōtra id quod dicitur Joan. xix. Et baiulans sibi crucē. ꝛc. Jpse enim primo portauit crucem suam quando exiuit de domo pilati. vt dicit Joan. Sed quia erat fatigatus ex precedenti labore ieiunij ꝛ vigilijs. Ideo milites cogerunt symonem ad portandū eiꝰ crucē: vt citius posset venire ad locū crucifixiōis vt dicitur hic. Et venerūt i locū q̄ dicitur golgota quod ē cal.lo Jlle locꝰ nō ē sic nomi

UVA. BHSČ. IyR_265_2

natus a caluaria ade ibi sepulti: vt dicunt aliqui. quia adam fuit sepultus in embrō: vt habetur iosue. xiiij. propter q̄ embrō dicebatur antiquitus cariatharbe. i. ciuitas quattuor quia quattuor magni patriarche sunt ibi sepulti cū vxoribus suis. s. adam ⁊ eua: abrahā ⁊ sara: ysaac ⁊ rebecca: iacob ⁊ lya. Dicitur ergo caluarie locus q̄ locus ille erat plenus capitib⁹ mortuorū qui ibi decollabantur: quia ibi malefactores puniebantur. et sic patet loci vilitas in quo christus crucifixus est.

e Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. et cum gustasset noluit bibere.

Hic consequenter ponitur iudeorum crudelitas: cum dicitur. Et dederunt ei vinū cū felle mixtum. Joannes aūt dicit: q̄ dederūt ei acetum. Ad euidentiā aūt huius considerandū. q̄ aliqui dicunt hoc esse factum vt citius moreretur. ⁊ sic milites de eius custodia citius expedirētur. q̄ debebant eum custodire quousq̄ expirasset. Dicūt enim q̄ existētes in tormento si potentur aceto citius moriūtur: sed hoc non videtur multū probabile: quia acetū est frigidum: et per cōsequens videtur magis mortem taliū differre. propter quod aliter dicendum est. Scribitur enim in quodā libro hebraico: qui apud eos intitulatur liber iudicū ordinariorū q̄ quia salomon dixerat prouerbiorū. xxxj. Date siceram. Jdest potum inebriatiuū merentibus: ⁊ vinū his qui amaro sunt animo: vt bibant et obliuiscantur egestatis sue: ⁊ doloris sui non recordentur amplius. ideo ex occasione huius verbi seniores iudeorū statuerāt: vt condēnatis ad mortem daretur vinum aromaticū ad bibendum: vt facilius tollerarent passionem. Jn hierusalem autem erant matrone deuote ⁊ compassiue que hoc vinum dabant ex deuotione. Judei ergo ex nimia crudelitate moti tale vinum datū pro xp̄o ⁊ alijs duobus cum eo crucifixis acceperunt sibi s̄m q̄ dictū erat Amos. ij. vinum damnatorū bibebāt. ⁊ in loco eius posuerūt acetū cum felle mixtum. Et cū gustasset noluit bibere. Marcus dicit. et non accepit: quia non accepit ad bibēdum: sed solum ad gustandū modicū: vt sic impleretur in eo quod scriptū est in. p̄s. Dederunt in escam meam fel: et in siti meo potauerunt me aceto.

p Ost q̄ autem crucifixerunt eum: diuiserunt vestimenta eius sortem mittentes. vt impleretur quod dictum est per prophetā dicentē. Diuiserūt sibi vestimēta mea: ⁊ super vestem meam miserūt sortem. Et sedētē seruabant eum. Et imposuerunt super caput eius cau

UVA. BHSC. IyR_265_2

sam ipsius scriptam. Hic est Iesus rex iudeorum.

Hic ponitur militum crucifigentium cupiditas: in hoc quod abstu
lerunt sibi vestimenta sua omnia: cum tamen damnatis ad mortē dimit
tatur aliquod vestimētum ad carnis sue operimentuz. Et hoc est quod
dicitur. Diuiserunt sibi vestimenta eius. In quattuor partes ꝑm q̄ dici
tur Joan. xix. quia quattuor erant milites ipsum crucifigentes. Sortē
mittentes. Ista sors fuit missa super tunicam dominiinconsutilem: que
erat facta quasi reticulato opere: z ideo non poterat bene diuidi: cuz non
haberet aliquā futuram: et ideo miserunt sortes quis haberet eam inte/
gram. Vt adimpleretur quod dictum est per prophetaz. Diuiserūt sibi
vc. Secūduz hiero. istud nō est in textu mathei: nec est in antiquis libris
sed tantū in euangelio Ioannis. Expositio tamen huius auctoritatis pa
tet ex dictis. Et sedentez ser. eū. Ne aliquis raperet eum de cruce. Et
imposuerūt super caput eius causam ipsius scriptam. Iste erat modus
iudeoruz: q̄ super capita crucifixorum ponebatur causa condemnatio
nis ipsorum. Ipse autem acculatus fuerat q̄ sibi volebat vsurpare re/
gnum iudeorum vt visum est.

t Vnc crucifixi sunt cum eo duo latrones: vnus a dextris: et
vnus a sinistris.

Hic describitur latronū societas. Ad hoc enim crucifixi sunt cū xp̄o
ex intentione iudeoruz: vt xp̄s videretur particeps z magister in male/
factis eorum: sed ex intentione dei hoc permittentis factuz est: vt imple
retur quod de xp̄o scriptuz erat. Ysaie. liij. Et cū sceleratis reputatus est.

p Retereuntes autez blasphemabant eum: mouētes capita sua
z dicentes. Vah qui destruis templum dei: et in triduo illud
reedificas: salua temetipsum. Si filius dei es: descende de cruce. Si/
militer z principes sacerdotum illudentes cum scribis et senioribus: di
cebant. Alios saluos fecit seipsum non potest saluum facere. Si rex isra
el est descendat nunc de cruce: z credimus ei. Confidit in deo: liberet
nunc eum si vult. Dixit enim: quia filius dei sum. Ipsum autem z la
trones qui crucifixi erant cum eo: improperabant ei.

c

UVA. BHSC. IyR_265_2

Hic describitur ipsius christi crucifixi derisio: quia primo fuit derisus a pretereuntibus: hoc est a vulgaribus hominibus circa locum crucis concurrentibus: dicētibus. Vah. Interiectio est insultantis seu deridētis. Qui destruis templum dei. ꝛc. Imponebant enim sibi q̄ hoc dixerat: sed hoc falsum erat. vt visum est ca. precedenti. Salua temetipsum. Quasi dicerent: non potes. ex quo patet. falsitas tua. Secūdo fuit derisus a sacerdotibus: et hoc est quod dicitur. Similiter ꝛ principes sa. cū lu. cū scribis. Idest legis peritis. Et senioribus. Idest iudicibus ordinarijs. Dicebant, alios saluos fecit. Quasi dicat non est verum: quia si posset facere talia: saluaret semetipsum. Si rex israel est. Nō quicūq̄ sed messias promissus in lege. Descendat nunc de cruce. Quia alij reges non possent talia facere. Et credimus ei. Falsum dixerunt: quia maiora fecit quando lazarum suscitauit: ꝛ quando post mortē de sepulchro surrexit. Ettamen non crediderunt ei. Tertio fuit derisus a latronibus. et hoc ē quod dicitur Idipsum. Idest verba premissa: Et la. impro. eū. Contrarium videtur Luce. xxiij. vbi dicitur. q̄ vnus increpabat eum: alter autem rogabat eum dicens. Domine memento mei dum veneris in regnum tuum. Dicendum q̄ matheus loquitur ſm modū loquēdi quo societas dicitur aliquid facere quando vnus de societate hoc facit. Vel aliter dicendum q̄ vterq̄ improperauit pro christo: sed alter videns postea pacientiam christi penituit ꝛ misericordiam petijt: et sic inuenit.

S Exta autem hora tenebre facte sunt super vniuersam terram vsq̄ ad horam nonam. Et circa horam nonam clamauit ihesus voce magna dicens. Heli heli lamazabatani: hoc est deus meus: deus meus; vt quid dereliquisti me. Quidam autem illic stantes et audientes dicebant: heliam vocat iste. Et cōtinuo currens vnus ex eis acceptam spongiam impleuit aceto ꝛ imposuit arundini ꝛ dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant: sine videamus an veniat helias liberans eum. Ihesus autem iterum clamans voce magna: emisit spiritum.

Hic consequenter describitur ipsius x̄pi crucifixi ꝛ dersi expiratio. vbi primo notatur perturbatio elementorum quasi christo morienti cōpatientū. Secūdo confessio assistentū. ibi cēturio aūt. Prima in duas q̄ primo describitur perturbatio corporū superiorū. Secūdo inferiorū

UVA. BHSC. IyR_265_2

ibi. z ecce velũ. Circa primũ dicit sic. A sexta hora tenebre facte sunt. ꝛc. Hieronymus dicit super istuz locũ: q̃ iste tenebre fuerũt facte per retractionez radiorũ solis diuina virtute. Origines aũt dicit q̃ hoc factũ est per interpositionem nubiũ densarum. Sed in hoc magis credendũ est Dyonisio qui dicit in epistola ad Policarpũ: hoc fuisse per interpositionẽ lune inter terrã z solem sicut fuit in eclipsi solis: et ibidem dicit: q̃ ipse hoc vidit tunc existens in egipto vbi est aeris puritas: q̃ rarissime fiunt ibi nubes z pluuie. Propter quod talia potuit tunc magis perpendere vidit ergo vt dicit lunam ab oriente ascendentẽ ver sus meridiẽ: z supponentẽ se soli. Hieronym⁹ aũt z Origenes nõ loquũtur de illa eclipsi asserendo q̃ sic fuerit vt dicũt: sed potuit sic fieri. Ex dictis patet q̃ illa eclipsis nõ potuit naturalis esse sed miraculosa, z hoc multipliciter. Primo q̃ luna erat .xv. vt patuit' capitulo precedẽti; et tunc luna distabat a sole per diametrum celi: eclipsis aũt solis non potest fieri naturaliter nisi tempore coniunctionis solis z lune. Propter quod dicit dionisius q̃ mirabatur: quia non erat tempus conueniens ad talem coniunctionẽ. Secũdum miraculum fuit ibi quia transacta eclipsi luna rediit ad orientem: ita quod in vespere fuit in oriente sole existente in occidente: z sic orbes corũ sunt ad pristinum statũ restituti. Tertium miraculum fuit quia pars orientalis solis primo fuit obscurata: z iteruz vltimo illuminata. Contrario aũt modo fit in eclipsi naturali. Super vniuer. ter. Dicaccipitur pars p toto: eclipsis enim solis nõ pot esse vniuersalis: z ppter hoc quãdo dicitur super vniuersam terrã. intelligẽdũ est de terra iudee Vsq; ad horã nonã. Ex quo patet q̃ luna fuit immobilis sub sole per tres horas: z hoc fuit quartũ miraculũ illi⁹ eclipsis. Nã in naturali eclipsi luna cõtinue mouetur sub sole. Et circa horã. no. cla. iesus vo. magna dicẽs. Heli heli lama za. Hel. in hebreo idẽ est quod deus: iota littera hebraica adiuncta facit signare cũ hoc meus: z ideo heli idẽ est q̃ deus meus. lama vna dictio est per se: z idẽ valet q̃ quare in latino. zabathani nõ est vera littera: quia nõ significat idẽ q̃ dereliquisti me: sed debet pponi ibi q̃dam littera q̃ vocatur ayn: z sonat sicut a formatũ in gutture: vnde debet sic scribi Azabatani: z tunc significat idẽ q̃ dereliquisti me. sed peignorantiã scriptorũ corrupta est littera in latinis libris. Dicit aũt xp̃s se derelictũ a deo patre quia dimittebat eum in manibus occidentium. Quidam autem illic stantes. Scilicet milites ipsum custodientes: qui erant gentiles: propter quod linguã hebraicam ignorabant dicebant. Heliam vocat iste. Letera patent vsq; ibi. Jesus aũt iterum clamans voce magna emisit spiritũ. Ex quo patet q̃ illa vox non fuit naturalis: sed miraculosa. quia homo magno cruciatu z lõgo affuctus: z ex tali afflictione mortis sic proximus: non posset sic clamare virtute nature.

UVA. BHSC. IyR_265_2

e Tecce velum templi scissum est in duas partes: a summo vsq; deorsum. Et terra mota est: et petre scisse sunt: et multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius: venerunt in sanctam ciuitatem: et apparuerunt multis.

Hic secundo declaratur peturbatio elemẽtorũ inferiorum: quia ad motum terre z aeris velum templi scissum est. Illud autem velum erat ẽm aliquos in introitu templi: phibens aspectum eorum que erant intra templum. et ideo per talem scissionem declarata est impletio veritatis in morte xpi: que latebat in figuris veteris testamenti. Secũduz alios vero nõ fuit velum quod erat in introitu templi: sed velũ quod erat intra templum: inter sanctum et sanctum sanctorum. Et scissio eius idẽ significat quod prius dictum est: z hoc dicunt cõmunius doctores. De vtroq; vero velo dictũ fuit plenius exodi. xxvj. Et terra mota est. Quasi non potens sustinere mortem xpi. Et petre scisse sunt. In signũ huiꝰ q corda quantumcumq; dura deberẽt xpo morienti compati. Et monumenta aperta sunt. Ex terremotu ad denotandum q resurrectio christi ꝓpinqua erat: z aliorum cum ipso resurgentium. Et multa corpora sanctorum q dormierant surrexerunt. Non tunc quando monumenta aperta sunt scilicet hora mortis xpi: sed postea quãdo surrexit: quia cum eo surrexerunt tanq̃ testes sue resurrectionis. et hoc est quod subditur.

Et exeun. de mo. post resurrectionem eius. idest xpi. Venerunt in sanctam ciuitatem idest hierusalem que dicebatur sancta propter templum diuino cultui deputatum quod erat ibi. Et apparuerunt multis. Ad declarationem dominice resurrectionis.

c Enturio autem z qui cum eo erant custodientes iesum viso terremotu et his que fiebant: t muerunt valde dicẽtes. Ve re filius dei erat iste. Erant autem ibi mulieres multe a longe que secute erant iesum a galilea ministrantes ei: inter quas erat maria magdalene et maria iacobi: et ioseph mater: et mater filiorum zebedei.

Hic ponitur assistentium confessio. Et primo centurionis z sue societatis que videntes signa predicta in morte xpi confessi sunt veritatez fue

UVA. BHSC. IyR_265_2

diuinitatis dicentes. Vere filius dei erat iste. Et per consequens eiusdem nature cum eo. Secūdo ponitur confessio mulierum deuotarum que confitebantur eum facto inquantū asistebāt ipsi morienti: quod nō audebant facere apostoli: quia solus Joannes legitur ibi stetisse: et hoc est quod dicitur. Erant autem ibi mulieres multe a longe. Cōtrarium videtur Joan. xix. vbi dicitur ꝙ stabant iuxta crucem. Dicendū ꝙ erāt longe respectu militum xp̄m crucifigentium ⁊ custodientiuz. Sed prope erant respectu aliorum astantiū: nō erant enim ita longe quin possent eum loquentem audiere quādo dixit matri sue: mulier ecce filius tuus ⁊c. Que secute erant iesum a galilea. Ex deuotione quam habebāt ad audiendum verbū eius. Ministrantes ei. Necessaria vite sue de facultatibus suis. Iste enim erat mos iudeorū: ꝙ necessaria vite administrabant doctoribus. Inter quas erat maria magdalene. Sic nominata a magdalo castello. Et maria iacobi: et ioseph mater. Ista erat soror marie matris christi. Et mater filiorū zebedei. scilicet Jacobi ⁊ Joannis.

c Vm aūt sero factum esset: venit quidam homo diues ab arimathia nomine ioseph: qui ⁊ ipse discipulus erat iesu. Hic accessit ad pilatum et petijt corpus iesu. Tunc pilatus iussit reddi corpus: ⁊ accepto corpore ioseph inuoluit illud in sindone munda: ⁊ posuit illud in monumento suo nouo quod exciderat in petra. Et aduoluit saxum magnum ad hostium monumenti ⁊ abijt. Erat autez ibi maria magdalene: ⁊ altera maria: sedentes contra sepulchrum.

Hic describit ipsius christi mortui deuota tumulatio. vbi duo ponuntur. Primum est sepilientiū deuotio. Secundū iudeorum malignantiū machinatio. ibi altera autē die. Circa primū aduertendū: ꝙ licet mors xp̄i fuerit ignominosa: vt patet ex predictis. sepultura tamen eius fuit nobilis ⁊ sumptuosa. Cuius ratio est: quia passibilitatē ⁊ humanitatem assumpsit xp̄s propter nostram redēptionem. Et ideo ip̄a completa in sua morte: predicta debuerunt cessare: et ea que sequebantur quodam modo ad gloriam sue resurrectionis pertinere. Vtrumqz autem fuerat predictuz per ysayā prophetā de turpitudine mortis eius ysaye. liij. Tanq̄ ouis ad occisionem ducetur. ⁊c. et sequitur ibidem. Cum sceleratis reputatus est. De nobilitate sepulture eius dicitur Ysaye. xj. Radix iesse

UVA. BHSC. IyR_265_2

qui statim signum populorum ipsum gentes deprecabuntur: & erit sepul
chrum eius gloriosum. Hoc est ergo quod dicitur hic. Cū sero factum
esset. Quia circa vesperā ferie sexte depositus est de cruce.. Venit qui
dam homo diues. Et propter hoc potuit de facili accedere ad pilatum
et quia erat nobilis & vnus de curia vt habetur Luc. xxiij. Ab arima/
thia. Ista est ciuitas que primo regum dicitur ramatha. De qua fuit ori
undus samuel. Nomine ioseph. Nomen autem eius exprimitur q̄
erat homo famosus. Qui ipse discipulus erat iesu. Occulte tamen
ne expelleretur de synagoga: quia ꝑm q̄ dicitur Joannis. xij. Ex princi
pibus multi crediderunt in iesum sed propter phariseos non confitebā
tur ne de synagoga eiicerentur. Hic accessit ad pilatum. Deposito enim
timore confidenter petijt corpus iesu ad sepeliendū honorifice. Tunc
pilatus iussit reddi corpus. Tum quia ioseph erat homo valens & nobi
lis propter quod pilatus petitioni eius voluit acquiescere: tum quia scie
bat xp̄m crucifixum iniuste: Et accepto corpore ioseph inuoluit illud
in sindone munda. Hoc est in panno lineo mundo: propter quod corp⁹
xp̄i non consecratur in altari super pannum sericum sed lineum: quia
corpus xp̄i in sepulchro tali panno fuerat inuolutus. Et posuit illud in
monumento. scz. quod erat sumptuose factum. Nouo. quia si aliquis
fuisset ibi ante sepultus calumniari posset a iudeis q̄ ille surrexisset et
non xp̄s. Quod excederat in petra. Eadem ratione factum est hoc ne
si christus fuisset sepultus in terra diceretur a iudeis: q̄ discipuli rapuis/
sent corpus eius fodientes in terra de subtus per viam subterraneam.
Et aduoluit saxum magnum. Quod non posset de facili amoueri ne ali
quis veniens posset rapere corpus christi. Ad hostium monumenti.
Monumentum illud factum erat ad modum cuiusdam domūcule in
cuius medio erat sepulchrum: & in domuncula erat quoddaz hostiolū
ad habendum illuc ingressum. Erat autem ibi magdalene: altera ma
ria. Assistentes sepelientibus christum ex deuotione. ad videndum qua
liter possent reuerti ad ipsum inungendum.

8 Altera autem die que est post parasceuē: conuenerunt princi
pes sacerdotum & pharisei ad pilatum dicentes. Domine re
cordati sumus: quia seductor ille dixit adhuc viuēs: post tres dies resur
gam. Jube ergo custodiri sepulchrum vsqz in tertium diem: ne forte ve
niant discipuli eius & furentur eum & dicant plebi surrexit a mortuis: et

UVA. BHSC. IyR_265_2

eritnouissimus error peior priore. Ait illis pilatus: habetis custodiā sicut scitis. Illi autē abeuntes munierunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus.

Hic ponitur iudeorum machinatio: quia impetrauerunt custodiri sepulchrum ne discipuli christi raperent corpus eius et diuulgarent eum resurrexisse. Sed quia non est consilium contra deum. vt dicitur prouerbiorum. xxj. ideo factum iudeorum magis fecit ad oppositū. scilicet ad certitudinem dominice resurrectionis quia ab ipsis custodibus testificata est vt habetur sequenti capitulo. Et hoc est magnum scilicet habere testimonium ab aduersarijs. Dicit ergo. Altera die que est post parasceuē Idest sabbato: qui feria sexta in qua passus est christus dicta est parasceues. idest preparatio: quia illa die parabantur cibaria pro sequenti die. In crastino igitur dominice passionis. Conuenerunt principes sacer. et pharisei ad pilatum. &c. et patet usq; ibi. Ait illis pilatus habetis custodiam. Idest concedo accipiatis milites ad custodiendum eum pro voluntate vestra. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrū. Militibus armatis. Signantes lapidem. Sigillo suo ne aliquis possit ingredi sine scitu eorum. Deo gratias.

Impressum Salmantice per Joannem gysser Alemanum de Silgēstat Anno salutis. M.cccc.xj. die vero Januarij penultima.

UVA. BHSC. IyR_265_2

UVA. BHSC. IyR_265_2